

TÜRKÇE (6, 7, 8. SINIF) DERS KİTAPLARINDAKİ OKUMA VE DİNLEME/İZLEME METİNLERİ İLE YAZMA GÖREVLERİ ARASINDAKİ TÜR UYUMU

*Gökhan ARI**

ÖZET

Okuma ve dinleme/izleme metinlerinde bulunması gereken özellikler ve hangi metin türlerine yer verilmesi gerektiği İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı'nda ayrıntılarıyla yer almaktadır. Öğrencilerin hangi türlerde metin oluşturacakları yazma kazanımlarında "farklı türlerde (olay yazıları, düşünce yazıları, bildirme yazıları, şiir yazar) metin yazar." şeklinde belirtilmiştir. Ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme/izleme metinlerinin sunuluşunda ve yazma görevlerinin verilisinde bu kazanımlara göndermelerde bulunulur. Fakat okuma ve dinleme/izleme metinleri ile yazma görevi metinleri arasında tür sınıfı ve metin türü farkı vardır.

Bu çalışmanın asıl amacı öğrencilerin okudukları ve dinledikleri metin türünden sonra aynı türün özelliklerine uygun metni daha bilinçli yazabilecekleri varsayımına dayanarak okuma ve dinleme/izleme metinleri ile yazma görevi olarak verilen metinler arasında metin türü bakımından bir uyumun olup olmadığını tespit etmektir. Bu amaçla üç yayınevine ait dokuz Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki okuma ve dinleme/izleme metinlerinde yer alan türler ile yazma görevi olarak verilen metinlerin türleri işleyiş sırasına göre tasnif edilmiş, elde edilen bulgular betimlenmiştir.

Sonuç olarak ders kitaplarındaki okuma ve dinleme/izleme metinlerinde tür bağlamında adlandırma, tür tespiti ve türlerin işleviyle ilgili birtakım sorunlar, okuma ve dinleme/izleme metinlerinin türleri ile yazma görevi olarak verilen türler arasında uyumun az olduğu belirlenmiştir. Bazı kitaplarda, Öğretim Programı'nda zorunlu tutulan metin türlerine okuma ve yazmada yer verilmediği tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, ders kitabı, metin türü, okuma, yazma.

THE GENRE CONSISTENCY BETWEEN THE READING AND LISTENING/VIEWING TEXTS AND WRITING TASKS IN TURKISH (6TH, 7TH AND 8TH GRADES) COURSE BOOKS

ABSTRACT

The features that reading and listening /viewing texts should hold and which genres should be included in course book has been stated in great

* Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü. El-mek: gokhanari1977@yahoo.com

detail in Primary Turkish Course (6th, 7th and 8th grades) curriculum. On which genres (episode, argumentation, proclamation and poems) the students would write texts is clarified in writing acquisition as 'writing texts on different genres.

In course books, these acquisitions has been referred in the presentation of reading and listening /viewing texts and while giving writing tasks. However, there are differences between reading and listening /viewing texts and the texts of writing tasks in terms of genres and genre class.

The main purpose of this study is to locate whether there is a consistency between reading and listening /viewing texts and the texts of writing tasks in terms of genre by supposing that students should be able to write texts of the same genre more consciously after reading and listening a certain genre . For this reason, 9 Turkish teacher's books belonging to 3 different publications, the genres appearing in reading and listening /viewing texts and the texts of writing texts have been classified in general and according to curriculum sequency. After the genres were analysed, the data and problems have been determined.

Consequently, it has been detected that there are several problems in classification, genre detection and the function of genres of reading and listening /viewing texts in course books and there is little consistency between reading and listening /viewing texts and the texts of writing tasks. In some of the books, it has been determined that compulsory genres stated in curriculum were not included in reading and writing parts. Some suggestions have been made according to the data provided.

Key Words: Teaching Turkish, course book, genre, reading, writing.

Giriş

Türkiye şartlarında ilköğretim okullarında Türkçe dersinin en önemli ders aracı kitap, ders kitabının en önemli ögesi ise metindir. Metinler, öğrencilerin bir tema çerçevesinde anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek için etkinliklerin belirlenmesinde ve uygulanmasında birer araç vazifesi görür. Öğrenciler Öğretim Programı'ndaki kazanımları metinler sayesinde dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi etkinlikleriyle edinmeye çalışır.

Öğrenci çalışma kitaplarında öğrencilerin, metni ana çizgileriyle kavramalarına, metni oluşturan öğeleri belirleyebilmelerine, metnin biçimini ve yapısını anlamalarına yönelik etkinlikler bulunur. Bu etkinliklerin doğru yapılmasında, özellikle okuma ve yazma çalışmalarında, biçim ve yapı olarak metnin türü önem arz etmektedir. Öğretim programlarında ve ders kitaplarında metin türleri ve tür sınıflarının nasıl işlendiği konusuna girmeden önce alanyazında tür terimiyle ilgili bilgilere değinmekte fayda vardır.

Türk edebiyatında Tanzimat Döneminde Batı'dan alınan türlerin kullanılmasıyla, özellikle gazetecilik aracılığıyla, nesrin gelişip yaygınlık kazandığı bilinmektedir. Batı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011

alanyazınına göz atıldığında “Metin türleri (genres) durum, tarz, araç, başlık, tüketici [okur] ve üretici [yazar] arasında ilişkileri oluşturan metinlerin tipik formları olarak tanımlanmaktadır.” (Hodge ve Kress 1988’ten aktaran Karahan, 2005: 105). Yazar ve okur arasındaki iletişimi sağlayan bu unsurların arka planında amaç vardır. Swales (1990: 58) türün belirlenmesinde amacın önemini şöyle belirtir: “Bir tür, önceden belirlenmiş iletişim amaçlarının kullanıcılar tarafından paylaşılmasıyla iletişim etkinliklerinin bir sınıfını oluşturur. Bu amaçlar söylem uzmanları tarafından kabul gördüğü takdirde tür için bir temel teşkil eder. Bu temel, söylemin şematik yapısını biçimlendirir; içeriğin ve üslubun seçimini etkiler, sınırlandırır. Ayrıca amaç doğrultusunda hedef kitle, içerik, üslup ve yapı açısından tür, benzerliklerin çeşitli modellerini sunar.” Bu modellere göre yazar üslubunu belirler.

“Temelde türler, tekrar edilmiş durumları anlatmada yazarların kullandığı retorik eylemlerdir ve benzer bağlamları elde etmenin tarzlarını temsil eder.” (Malmkjaer, 2010: 210). Bu tarzlara göre metin yazar iletişimde her tür, kendisine özgü özellikler taşır. Birbirine yakın amaçlar doğrultusunda metin türleri birbirine benzer ya da farklı amaçlar doğrultusunda birbirinden ayrılır. “Tür, bir şemsiye kavram olduğu için birbirine yakın türleri alt bölümlere ayırmaya ve birbirinden farklı türleri ayırmaya elverişlidir.” (Harris, 1995: 509). Bu sebeple türler, alt türlere ve tür sınıflarına ayrılabilir.

Yakın geçmişte Türkiye’de yayımlanan kompozisyon kaynaklarına göz gezdirildiğinde biçim olarak metinler, nesir ve nazım olarak ikiye ayrıldıktan sonra metnin biçimi, yapısı, anlatım öğeleri temel alınarak nesir türleri masal, destan, hikâye, deneme, makale, dilekçe gibi adlarla belirtildiği görülür. Üslup ve içerik olarak nesir türlerinin genellikle olaya dayanan (tahkiyeli) türler, düşünceye dayanan türler ve bildirme (form) metinleri olarak sınıflandığı gözlenmektedir. Anlatım türleri “açıklama, tartışma, betimleme, öyküleme” olarak dört farklı biçimde gösterilir.

Türün varlığı-yokluğu, sanallığı-gerçekliği, giriftliği, baskınlığı, değişebilirliği (bk. Duff, 2000; Kantar, 2004; Frow, 2006), bu çalışmanın dışında ayrı bir tartışma konusu olmakla birlikte, metin türleri konusunda ayrıntıya inildikçe özellikle dilbilimciler ve edebiyatçılar tarafından araç, işlev, biçim özellikleri esas alınarak farklı bakış açıları ile değişik fikirler ileri sürülmekte, sınıflamalar yapılmakta ve bunlar tartışılmaktadır:

Metnin işlevini temel alan Brinker’e göre metin türleri şöyle sınıflandırılabilir (aktaran Balcı, 2009: 205):

- a) Bilgi veren metinler (haber, eleştiri, tenkit vs.)
- b) Çağrı işlevi olan metinler (reklam, yorum, yasa, dilekçe vs.)
- c) Yükümlülük getiren metinler (sözleşme, garanti belgesi vs.)
- d) İlişki kurmayı amaçlayan metinler (teşekkür, taziye, tebrik vs.)
- e) Beyan edici, bildirme amaçlı metinler (vasiyetname, tayin belgesi vs.)

Brinker’in sınıflandırması daha çok metnin iletişim işlevine ve dayanmaktadır. Verdiği örneklerden hareketle bu sınıflamanın tamamen metinle ilgili olduğu, anlatım biçimlerini kapsamadığı anlaşılmaktadır. Weigle’a (2000: 96) göre tür (genre) teriminde yazmanın hem biçimi hem de işlevi kastedilir: “Biçim olarak mektup, laboratuvar raporu ya da deneme gibi yazılı ürünler (metin) kastedilir. Geleneksel dil öğretimi olarak öyküleme, açıklama, betimleme, tartışma işlevlerini yerine getirir.” Yani metin türü ile

anlatım türü iç içedir. Bu belirlemeden farklı olarak Türkiye’de geleneksel düzende farklı eğitim kademelerinde “tür sınıfları”, “metin türleri” ve “anlatım biçimleri (türleri/tarzları/yolları)” birbirinden farklı; ama birbiriyle iç içe, birbirini tamamlayan konular olarak müfredatlarda yer alır ve kompozisyon kitaplarında öğrenciye bilgi olarak sunulur.

Günay (2001: 152-154), okuyucuda ruhi etkiler bırakan özellikleri “ton” olarak tanımlar. Metin tonlarının öğretici, esenlikli, lirik, dokunaklı, dramatik, trajik, destansı, fantastik, polemik (kalem kavgası), komik metinler biçiminde çeşitlendiğini belirtir. Metin türlerinin de “anlatı türü metinler, şiirsel, söyleşimsel, basın metinleri, özel bilgilendirici metinler, işlevsel metinler, öğretici metinler, mesleki metinler, çözümleme ile ilgili metinler, uyarıcı yazılar, panolar, pankartlar, afişler, el ilanları” şeklinde sınıflara ayrılabilceğinden bahseder. Bu belirlemelerle metinle ilgili olarak dilbilim açısından “ton”, “tür” ve “tip” kavramlarının birbirlerine yakın terimler olduğu anlaşılmaktadır.

Tür sınıflamasında Türkiye’de verilen adlandırmaların bir kısmı yukarıda anlatılanlara paralellik gösterirken bir kısmı farklılıklar sergilemektedir:

Aktaş ve Gündüz (2004), metin bağlamında anlatım türleri için anlatım biçimi terimini, metin türü olarak yazı ve metin tarzı terimini kullanmış, bunları form yazılar, öğretici metinler, itibarî [anlatı, kurgusal], lirik, dramatik metinler olarak sınıflamışlardır. Böylece yukarıda belirtilen “genre” sözcüğünün anlam çevresine ton, tür, tip kavramları ile birlikte “tarz” terimi de eklenmiş olmaktadır. Karadağ (2011) da anlatım tarzı terimini, anlatım biçimi yerine kullanmıştır. Daha eski kaynaklarda bu terim, ifade neveleri (Tansel, 1963) adıyla kullanılmaktaydı. Okurer (1967: 69) ise metin türlerini hikâye, tasvir, skeç, roman, açıklama, tartışma, etüt gibi adlarla kompozisyon çeşitleri olarak belirtmiştir.

Günay (2001) ve Yağmur (2010) işlevine göre metin türlerinin anlatısal (öyküleyici), betimleyici, kanıtlayıcı (ikna edici), bilgilendirici-açıklayıcı, yönlendirici-buyurucu, söyleşimsel, sözbilimsel ve önceden haber verici türler olarak sekize ayrıldığını belirtirler. Adı geçen ilk dört terim, anlatım biçimi olarak bilinmektedir ve ilköğretim programlarında yer almaktadır; ancak son dört terime ilköğretim programlarında ve ders kitaplarında yer verilmediği, bunların ortaöğretim müfredatında dil ve anlatım dersi kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

Bu bağlamda ana dili programlarının bakış açılarını yansıtmak amacıyla tür ile ilgili sınıflandırmalar şöyle özetlenebilir:

Ortaöğretimde dil ve anlatım ders kitaplarındaki metinler; öğretici metinler (mektup, günlük, anı, gezi, biyografi, sohbet, haber, fıkra, deneme, makale, eleştiri), sanat metinleri (fabl, masal, hikâye, roman, tiyatro, şiir) olarak sınıflanmaktadır. Ortaöğretim ders kitaplarında “anlatım türleri” kapsamındaki konular çeşitlenir ve çoğalır: Öyküleyici, betimleyici, lirik, destansı, emredici, öğretici, açıklayıcı, tartışmacı, kanıtlayıcı, düşsel, gelecekte söz eden, söyleşmeye bağlı, mizahi anlatım.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı incelendiğinde okuma ve dinleme/izleme metinlerinin seçilmesi ve sınıflamasının geleneksel retorik bilgisine göre düzenlendiği anlaşılmaktadır. Program’da okuma kazanımlarından birisi de öğrencinin

“metnin türüyle ilgili özellikleri kavrama”ıdır. (s. 25) Bu kazanımın gerçekleşmesi için “Öğrenciler, türün özelliklerini en iyi temsil eden metinler aracılığıyla tür hakkında genel olarak bilgilendirilir. Metinde kullanılan anlatım biçimleriyle düşünceyi geliştirme yollarının türle ilgisi vurgulanır.” (s. 25). Metin türüyle ilgili olarak Öğretim Programı’nda yer alan bu bilgilerden hareketle Program’ın, Türkiye’de geleneksel retorik bilgilerini temel alarak “metin türü”, “anlatım biçimi” ve “düşünceyi geliştirme yolları” terimlerini birbirinden ayrı kavramlar olarak ele aldığı görülmektedir. Okuma amaç ve kazanımlarında ve bunlarla ilgili açıklamalarda metin türüne yönelik bir sınıflandırmaya yer verilmemiş, sadece “şiir” ve “düz yazı” terimleri kullanılmıştır. Dinleme/izleme becerisi kazanımlarında türle ilgili olarak şarkı, türkü, şiir, hikâye, masal kavramları geçmektedir. Yazma kazanımlarının ise aslında metin türleriyle ilgili daha genel bir sınıflamaya bağlı kalınarak düzenlendiği görülür: Olay yazıları, düşünce yazıları, bildirme yazıları, şiir.

İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda (2009) metin türüyle ilgili olarak okuma öğrenme alanında “Metin türüne göre okur.” şeklinde amaç olarak gösterilmekte ve daha çok, anlatım biçimi boyutu ele alınmaktadır. Yazma kazanımlarında ise anlatım biçimi ve metin türlerini ihtiva eden “Mektup, davetiye, hikâye, kısa oyun, sorgulayıcı yazılar, ikna edici yazılar yazar.” gibi kazanımlar bulunmaktadır.

Kısaca, ilköğretim birinci ve ikinci kademe ana dili öğretim programlarında, 1-5. sınıflarda okuma öğrenme alanında anlatım biçimi, yazma öğrenme alanında metin türü ve anlatım biçimi karmaşık şekilde; 6-8. sınıflarda okuma becerisi alanında metin türü, yazma becerisi alanında ise tür sınıfı esas alınarak tür düzenlemeleri yapılmıştır.

Görüldüğü gibi ortaöğretimden ilköğretime öğrencilerin gelişimleri düşünülerek hazırlanan ana dili öğretim programlarında “tür” kavramının içeriğindeki sınıf türü, metin türü, anlatım biçimi kavramları kullanılmıştır. Bu kavramlar, Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı’nda okuma, dinleme/izleme ve yazma alanlarında farklı terimler kullanılarak ele alınmıştır. Bu farklılıklar doğal olarak ders kitaplarındaki terim ve kavramların farklı kullanılmasına neden olmuştur.

Öğretim Programı’nda okuma ve yazma becerileri birbirinden bağımsızmış gibi görünse de aslında, ders kitaplarında metne göre şekillenen etkinlikler göz önüne alındığında birbirini tamamlayan beceriler olması gerektiği ve kullanılan kavramların birbirleriyle örtüşmesi gerektiği görülmektedir. Çünkü öğrenciler metnin okunması bittikten sonra ana temaya bağlı olarak konuyu, ana fikri, yardımcı fikirleri, metindeki temel kavramları anlayabilir; metni oluşturan elemanları ve dilsel özellikleri belirleyebilir. Bu belirlemeler yazmada, okuma metnini “model” olarak kullanan öğrencinin, bu modelin içerdiği türe göre yazısını yapılandırması beklenir. Öğrenciler modele göre belirledikleri kuramsal bilgidен hareketle yazısının konusunu ve diğer anlam belirleyicilerini düzenleyerek metin oluşturma girişiminde bulunurlar. Bu girişimde metin türü, öğrencinin okuma tecrübelerine dayanarak seçilir. Öğrenciler bir metinle karşılaştıklarında onu okuyarak, onunla ilgili biçim ve içerik çalışmalarını yaparak ve bunları tekrar ederek metnin ait olduğu türle ilgili özelliklerini kavrar. Bu özellikleri taklit ederek, yazılarında uygulayarak bu alandaki becerilerini geliştirir ve öğrenmelerini yapılandırır. Taklit etme yazmada bir strateji olarak kullanılır: Öğretim Programı’nda yazma yöntemlerinden olan “bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma yöntemi, bir metinden hareketle yeni bir

metin oluşturma yöntemi”nde bu stratejinin kullanılmasının önerildiği görülmektedir. “*Taklit etme stratejisinde öğrenciler okuduklarını ya da duyduklarını basit biçimde yeniden anlatırlar.*” (Gunning, 2006: 462). Dolayısıyla öğrenciler, okuma ve dinleme metinlerinden hareketle kendi yazılarının biçim ve içerik bilgisini yerleştirebilirler.

Yapılandırmacı yaklaşım, bilgi ve beceri alanlarındaki kazanımların bir temel teşkil etmesi, temelin üzerine yeni bilgilerin verilmesi ve öğrenmelerin kalıcı olması ile bu öğrenmelere bağlı olarak öğrencinin bir üretim yapmasını sağlayacak düzenlemeleri gerektirir. Öğrencilerin biçim ve içerik bilgilerini genel yapı içerisinde doğru bir şekilde yerleştirmeleri, bir üsluba sahip olmaları ve becerilerini geliştirebilmeleri için okuduğu metinler ona model teşkil etmelidir. Metin türü bağlamında bir ders kitabı, türün özelliklerini kavratın metinleri seçen ve bu metinlere paralel olarak yazma konusu ve içeriğini yapılandırması için öğrenciye sunan bir niteliğe sahip olmalıdır. Bu bakımdan okuma metinlerinin Öğretim Programı’nda türünün en güzel örneğini yansıtmaları gerektiği vurgulanmıştır.

Yukarıda belirtildiği gibi İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı’nda okuma ve dinleme/izleme becerilerinde metnin türünün bağlı bulunduğu sınıf belirtilmemiş, ayrıca metin türlerinin tanımsal ayrıntısına girilmemiştir. Örneğin roman türü için bu tür “Olay yazıları içine girer ya da kurmaca yapıların içindedir.” gibi bilgi verilmediği gibi tarihî roman, psikolojik roman vs. ayrımları yapılmamıştır.

Tür ile ilgili, İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı’nda yazma becerisi kapsamında, “Farklı türde metinler yazma” amacı doğrultusunda nesirle ilgili üç kazanım (1. Olay yazıları yazar. 2. Düşünce yazıları yazar. 3. Bildirme yazıları yazar.) belirtilmiştir. Bu bilgiden hareketle Program’ın, nesirde tür kavramına bakış açısının biçim ile ilgili değil, içerik ile ilgili olduğu görülmektedir. Kazanımların, tür sınıfına göre düzenlendiği görülmektedir. Programda olay yazısı olarak hikâye, masal, anı, tiyatro gibi; düşünce yazısı olarak deneme, söyleşi, makale gibi; bildirme yazısı olarak mektup, dilekçe, haber, tutanak, tanıtma, biyografi, otobiyografi, rapor gibi metin türleri kastedilmiştir. Farklı türde metinler yazma amacının dördüncü kazanımında (Şiir yazar.) ise tür kavramına biçimsel bir yaklaşım söz konusudur; nazımla ilgili bir sınıflama ya da çeşitleme yapılmamıştır. Yani okuma ve dinleme/izleme metinlerinde tür sınıfı belirtilmemiş; yazma becerisi alanında öğrencilerin oluşturmaları gereken metinlerin tür sınıfı belirtilmiştir.

Bu çalışmada ilköğretim 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve dinleme/izleme metinlerinin türleriyle ilgili olarak türlerin niceliğini ve niteliğini, bu türlerin Öğretim Programı’na göre seçilip seçilmediğini, okuma ve dinleme/izleme metinleri ile yazma etkinliklerinde verilen metin oluşturma görevlerinde; işlenen metinle yazma görevi olarak verilen metnin türünün ne oranda uyumlu olduğunu saptamak için üç yayınevine ait dokuz öğretmen kılavuz kitabında toplam 222 okuma ve dinleme/izleme metni ve yazma görevleri, doküman incelemesi tekniğiyle incelenmiştir (İncelenen kitaplar betimlenirken adlandırmada terim farkı olmaması için Öğretim Programı ve ders kitaplarında geçen terimler kullanılmıştır.). Her yayınevinin her sınıf seviyesi için bir

kitabı bulunmaktadır. Tablolarda her sınıf için gösterilen I, II, III yayınevlerini simgelemektedir:

I) Koza Yayınları II) MEB Yayınları III) Pasifik Yayınları.

İnceleme sonucunda ders kitaplarındaki metin türleriyle ilgili bulgular ve yorumlar sıklık ve yüzde analizleri yapılarak tablolar hâlinde betimlenmiştir. Serbest okuma parçaları ve tema performans görevleri, incelemeye dâhil edilmemiştir.

Bu çalışmanın amacı okuma ve dinleme/izleme metin türleri ile yazma metin türleri arasındaki uyum ilişkisini belirlemek olduğuna göre beceriler arasında karşılaştırma yapabilmek için tür sınıflaması bakımından yazma kazanımları esas alınmıştır.

Ders Kitaplarındaki Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinin Türleri

İlköğretim Türkçe (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı'nda (2006: 60) temalara dayandırılan ders kitaplarında “Her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme/izleme metnine/materyaline yer verilmesi” gerektiği vurgulanmaktadır. İncelenen kitaplardaki okuma ve dinleme/izleme metinlerinin sayısı tablo 1’de şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 1: Ders Kitaplarındaki Okuma ve Dinleme Metinlerinin Sayısı

	6. Sınıf			7. Sınıf			8. Sınıf		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Dinleme	6	7	6	6	6	6	6	7	6
Okuma	18	19	19	18	19	18	18	18	19
Toplam	24	26	25	24	25	24	24	25	25

İncelenen kitaplarda altışar temaya yer verilmiş ve metinler, öğretim programında belirtilen dağılıma uygun olarak her temada en az bir dinleme metni olacak şekilde düzenlenmiştir. Metin sayıları 24 ile 26 arasında değişmektedir.

İlköğretim Türkçe (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı'nda (2006: 57) sınıflara göre ders kitaplarında okuma ve dinleme metinleri için yer verilmesi gereken türler şunlardır:

“6. Sınıfta: şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup;

7. Sınıfta: şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi;

8. Sınıfta: şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan.

Bu türler dışındaki türlerde de metinlere yer verilerek öğrencilerin farklı türden metinlerle karşılaşması sağlanmalıdır.”

Öğretim Programı'nda belirtilen bu türlere ve diğer türlere ders kitaplarında ne kadar yer verildiği tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2: Ders Kitaplarındaki Okuma ve Dinleme Metinlerinin Tür Dağılımı

Tür	6. Sınıf			7. Sınıf			8. Sınıf		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
anı	1	1	1	3	1	2	2	2	1
araştırma- inceleme*	-	-	1	-	-	-	-	-	-
bildirme yazısı*	-	-	-	-	-	1	-	-	-
biyografi	2	1	2	1	1	2	1	1	1
deneme	3	6	2	4	4	2	2	3	1
destan	-	-	-	-	-	-	1	1	1
didaktik metin*	-	-	-	-	-	1	-	-	-
düşünce yazısı*	-	-	1	-	-	1	-	-	-
efsane	-	1	1	-	-	-	-	1	1
eleştiri	-	-	-	-	-	-	1	-	1
fabl	1	1	1	-	-	2	1	-	-
fantastik hikâye	1	-	-	-	-	-	-	-	-
fıkra [köşe yazısı]	-	-	1	-	-	1	-	1	-
gazete haberi*	-	-	1	-	-	-	-	-	-
gezi yazısı	1	2	-	1	1	2	1	1	2
gezi/günlük*	-	-	1	-	-	-	-	-	-
günlük/roman*	-	-	1	-	-	-	-	-	-
haber	-	1	-	-	-	-	-	1	-
hikâye	4	5	2	2	5	2	3	4	3
konferans	-	-	-	-	-	1	-	2	-
köşe yazısı	-	-	-	-	-	1	-	-	-
makale	2	-	-	2	2	1	2	2	2
masal	2	1	1	-	1	-	-	-	-
mektup	1	1	1	1	-	-	1	-	3
münazara	-	-	1	-	-	-	-	-	-
piyes*	-	-	1	-	-	-	-	-	-
roman	-	-	-	-	-	-	1	1	1
söyleşi	-	-	2	3	4	2	2	2	3
söylev	-	-	-	-	-	-	-	2	-
şiiir	4	4	3	5	4	3	6	2	5
tanıtım*	-	-	-	1	-	-	-	-	-
tiyatro	2	2	-	1	2	-	-	-	-
türkü	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Toplam	24	26	25	24	25	24	24	26	25
Tür sayısı	11	12	19	11	10	15	13	15	13

Tabloda belirtilen türler ders kitaplarında geçen adları ile kullanılmıştır ve (*) ile gösterilen tür adları metin türü bağlamında, Öğretim Programı'nda, okuma ve dinleme/izleme becerilerinin kazanım ve açıklamalar kısmında ya yoktur ya da bu adlarla yer almamaktadır. Öğretim Programı'nda bildirme yazısı, düşünce yazısı, tanıtım yazısı kavramları okuma ve dinleme becerisinde değil, yazma becerisi alanında söz konusu edilmiştir.

Tablo incelendiğinde kitaplarda farklı metin türlerine yer verme sayısı 10 ile 19 arasında değiştiği görülmektedir. Her üç sınıf seviyesinde de ortak olan türler şunlardır: anı, biyografi, deneme, gezi yazısı, hikâye, şiiir. Altıncı sınıf kitaplarında destan, eleştiri ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011

roman; yedinci sınıfta destan, efsane, haber, roman; sekizinci sınıfta masal ve tiyatro yer almamaktadır. Sayı olarak en çok yer verilen türler şiir, hikâye, deneme ve söyleşidir.

Öğretim Programı'nda zorunlu tutulan türlere dokuz kitaptan sekizinde riayet edilmiş, bu türlere yer verilmiştir. Öğretim Programı'nda 7. sınıf ders kitabında yer verilmesi gereken türler içinde “tiyatro” da vardır; ancak Pasifik Yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabında tiyatro türüne ne okuma metni ne de dinleme/izleme metni olarak yer verilmiştir.

Ders Kitaplarındaki Metin Türü Sorunları

İncelenen ders kitaplarında okuma ve dinleme metinlerinin tür adları hususunda bazı karışıklıklar bulunmaktadır: Bazı adlar Öğretim Programı'nda geçmemektedir. Tablo 2'de görüldüğü üzere farklı ders kitaplarındaki adlarda ortaklık söz konusu değildir (tiyatro-piyes, köşe yazısı-fıkra, haber-gazete haberi). Bunların dışında aslında birçok ders kitabında okuma ve dinleme/izleme metinlerinde tür adı belirtilirken bu türün bağlı olduğu sınıf belirtilmemiş; ancak bir ders kitabının tür kısmında, türün genel sınıfı ile ilgili ad kullanılmıştır.

İncelenen Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarının bazılarında metin türleri ile ilgili kavram karışıklıklarının, öğretmen ve öğrencilerin tür konusunu sezdirme/sezmede ve öğretme/öğrenmede sıkıntı yaşamasına neden olabileceği düşünülmektedir. Bunlar şöyle özetlenebilir:

Çift Tür (!)

Ders kitabına alınan okuma metinleri bir metnin bir parçası olabilir. Örneğin bir romanın çok küçük bir kısmı kitaba alınabilir, bunun türü roman olarak gösterilebilir. Bu şekilde gösterilmesinin nedeni sadece temanın hedefi olarak parçayı işlemek değil, öğrencilerin okuma alışkanlığını geliştirmek için bir bütün hâlinde o romanın okunmasını özendirmek olabilir. Romandan, uzun bir hikâyeden ya da uzun bir dergi yazısından bir kısmı okuma ya da dinleme metni olarak ders kitabına alındığında, kitap yazarlarının genel tutumu, o parçanın bağlı bulunduğu metnin türünü, tür olarak göstermekten yanadır.

Tablo 2'de gösterildiği gibi Pasifik Yayınları 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda hem parçanın alındığı metin hem de parçanın metin türü şu şekilde verilmiştir: gezi/günlük. Kitaptaki metin okunduğunda “gezi/günlük” şeklinde gösterilen metnin türü aslında “gezi”dir; ancak günlükten alındığı anlaşılmaktadır. Yani metnin türü gezi yazısı olarak gösterilmelidir. “Günlük/roman” şeklinde gösterilen metin ise aslında günlüktür; ancak bir romandan alınmıştır. Bu metinlerde tür sorunu (karışık/kompleks tür) vardır. Bu gibi durumlarda kitap hazırlayıcıları hangi tür baskınsa metnin türüne baskınlığa göre karar vermelidir. Dolayısıyla bu metinlerde Öğretim Programı'nda belirtilen “türünün en güzel örneği olma özelliği” bulunmamaktadır.

Bir metnin türünü iki adla göstermek, türe net biçimde karar verememek, işlevini ön planda tutarak bağlı bulunduğu tür sınıfına dayanmak ya da birçok kazanımı, etkinliği Öğretim Programı'nın dışına çıkmadan yaparken tür adını Öğretim Programı'nda belirtilmeyen bir adlandırma kullanmak “bilimsel bir tutarsızlık” olarak yorumlanabilir.

Türünün adına bile karar verilememiş bir metnin “türünün en güzel örneği” olarak ders kitabına alınmaması gerekir.

İşlev

Bir başka terim sorunu metnin işlevi ile ilgilidir. Alanyazın ve Öğretim Programı göz önünde tutulduğunda metin türü açısından “araştırma-inceleme” metni diye bir türe rastlanmamaktadır. Bu terimler bir deneme ya da makale gibi bir metni yazmadan önce veri elde etmede kullanılan, hazırlık aşaması için verilen bir adlandırmadır. Araştırma-inceleme, bir metnin hazırlanmasında tutulan yoldur. Örneğin bir gezi yazısı kaleme alınırken gözlemden yararlanılır. Gözlem metnin türü olamayacağı gibi araştırma-inceleme de bir metnin türü olarak kayda geçmemelidir. Makale yazmak için araştırma ya da inceleme yapılabilir; ama bu şekilde metin türü belirlemenin doğru olamayacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Pasifik Yayınları Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda, türü araştırma-inceleme metni olarak belirtilen metin “Vatandaşlık ve İnsan Hakları” başlığını taşımaktadır. Metin okunduğunda türünün “makale” olarak belirlenmesinde herhangi bir sakınca yoktur.

Koza Yayınları 7. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda türü tanıtım yazısı olarak gösterilen metnin türü ise söyleşidir. Bu metnin işlevi belki bir yeri tanıtmak olabilir; ancak yazarın üslubu ve tarzı ele alındığında metnin söyleşi olduğu anlaşılmaktadır.

Tür Sınıfı-Tür-Alt Tür Farkı ve Teşhis Sorunları

Pasifik Yayınları 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda türü “düşünce yazısı” olarak gösterilen metin okunduğunda türünün söyleşi olduğu görülmektedir. Söyleşi, yazma kazanımları dikkate alındığında bir düşünce yazısıdır. Okuma kazanımlarında böyle bir genel sınıf belirtilmediğine göre ve kitaptaki başka metinlerde “söyleşi” adı kullanıldığına göre düşünce yazısı yerine bu ad kullanılmalıydı. Söz konusu edilen metin Şevket Rado’nun “Tatlı Dil” başlıklı söyleşisidir. Kitap yazarlarının metnin türüne karar verememesi ve diğer metinlerde doğrudan metnin türünü belirtirken yukarıda bahsedilen metinlerde, metnin işlevinden bağlı bulunduğu sınıftan etkilenerek farklı adlar verdikleri görülmektedir.

Bir başka tür tutarsızlığı da şiir-türkü ayrımıdır. Öğretim Programı’nda nazım türlerinde bir çeşitleme yapılmamış, fabl hariç, “şiir” olarak belirtilmiştir (Öğretim Programı’nda fablın şiirden ayrı tutulmasının nedenleri çocuk edebiyatında önemli bir tür olması, duygudan daha çok olaya dayanması; yani manzum hikâye olması ve fablın eğitimsel işlevinin ön planda tutulması olabilir). Kitapta şiirden ayrı olarak okuma metni türünün “türkü” olarak gösterilmesinin nedeni anlaşılamamaktadır. Öğretim Programı’nda dinleme/izleme becerisinde türküden bahsedilmekte; ancak okuma becerisinde şiir türünün alt dallarına değinilmemektedir. Türkü olarak gösterilen türün “şiir” olması gerekir; çünkü diğer şiirlerde örneğin “türü epiktir, pastoraldir.” şeklinde bir ayırım yapılmamışsa bunda da ayırım yapılmaması gerekir.

Aynı kitapta farklı bir adlandırma da “gazete haberi”dir. Kitapta diğer metinlerde bu şekilde özel bir tür belirtilmezken “haber” türü için “gazete haberi” olarak adlandırma nedeni metnin gazeteden alınması olabilir. Haber metni, haber metnidir. Bu bağlamda ders

kitabı için nereden alındığının önemi olmaması gerekir: İnternette, dergiden, haber ajansından vs. alınabilir. Kitapta diğer türlerde bu şekilde özel ad verilmemiştir.

Koza Yayınları 6. Sınıf Kitabı'nda "Geleceğin Dünyası" adlı metnin türü fantastik hikâye olarak gösterilmiştir. İncelenen kitapların hiçbirinde hikâyenin alt türü belirtilmemiştir; örneğin durum hikâyesi, olay hikâyesi şeklinde bir ayırım yapılmamışken bu metin "fantastik" sıfatıyla anılmıştır.

Pasifik Yayınları 7. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda "Nazar Boncuğu" adını taşıyan metnin türü olarak "bildirme yazısı" gösterilmiştir. Metin okunduğunda türünün röportaj olduğu görülmektedir. Aynı kitapta "didaktik metin" olarak gösterilen "Yukarıda Ne Var Ne Yok" adını taşıyan metnin türü "deneme"dir.

Öğretim Programı'ndaki Adı Kullanmama

Öğretim Programı'nda gösteriye dayalı sanatlardan olan tiyatro, metin türü olarak gösterilmiştir. Programdaki tiyatro adlandırması da tartışmalı olabilir. Pasifik Yayınları 6. Sınıf Kılavuz Kitabı'nda tiyatro terimi yerine piyes tercih edilmiştir. Metin bağlamında "Tiyatro ile piyes arasındaki ayırım açık bir biçimde ortaya konabilir mi? Bu iki terim yerine 'oyun'un kullanılması daha doğru olur mu?" soruları bu yazının dışında tartışma konularıdır.

Sonuç olarak incelenen kitaplarda metin türüyle ilgili olarak adlandırma sorunları, yanlışlıklar, tutarsızlıklar bulunmakta ve bunlar öğretmenin ve öğrencinin tür konusunda öğretme, öğrenme ve uygulama tereddütleri yaşamasına neden olabilecek boyutlar sergilemektedir. Bu sorunlar basittir; ama öğretim açısından önemlidir. Çeşitli kademelerde yol, yöntem farkı olabilir, adlandırmalarda da farklılık bir ölçüde kabul edilebilir; ancak aynı kademede hatta aynı sınıf kitabında türe farklı adlar verilmemeli ve bu kitaplarda akademik bilgi yanlışlığı, metnin türünü teşhis edememe gibi sorunlar olmamalıdır.

Ders Kitaplarındaki Yazma Görevleri Bağlamında Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinin Tasnifi

Çalışmanın girişinde de belirtildiği gibi İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı'nda yazma kazanımları olay yazıları yazar, düşünce yazıları yazar, bildirme yazıları yazar ve şiir yazar olarak yer alır. Ders kitaplarındaki yazma görevlerinin verilisinde öğretmen kılavuz kitaplarında bu kazanımlara göndermelerde bulunulur. Bu nedenle bu çalışmada yazma görevlerinin genel sınıflamasında bu kazanımlar esas alınmıştır.

"Okuma ve dinleme metinlerinin türleri" ile yazma becerisi amaç ve kazanımları açısından karşılaştırmak için, tablo 2'de geçen türler, şu şekilde sınıflandırılabilir:

Tablo 3: Ders Kitaplarındaki Okuma ve Dinleme Metinlerinin Yazma Bağlamında Değerlendirilmesi

	6. Sınıf			7. Sınıf			8. Sınıf		
Tür	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Olay yazısı	11	12	8	7	10	8	8	10	9
Düşünce yazısı	5	6	8	9	10	8	7	12	7
Bildirme yazısı	3	3	4	3	1	3	2	2	4
Şiir	5	5	5	5	4	5	7	2	5
Toplam	24	26	25	24	25	24	24	26	25

Tablo 3'te görüldüğü gibi üç farklı yayınevinin her sınıftaki üçer kitabında da sıklık bakımından genelde en fazla olay yazılarına, sonra düşünce yazılarına ve şiir metinlerine, en az da bildirme yazılarına yer verildiği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin biyolojik gelişimine paralel olarak bilişsel gelişimleri de dikkate alınarak sınıf seviyesi yükseldikçe soyut düşünce becerilerinin gelişimine yönelik olarak düşünce yazılarının sayısı ve oranı yedinci ve sekizinci sınıfta artması beklenirken Pasifik ve Koza Yayınları 7. sınıf kitaplarındaki düşünce metni sayısının 8. sınıftakilerden fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Ders Kitaplarındaki Okuma ve Dinleme Metinlerinin Yüzdelik Dağılımı

	6. Sınıf			7. Sınıf			8. Sınıf		
Tür	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Olay yazısı	46	46	32	30	40	33	33	38	36
Düşünce yazısı	21	23	32	35	40	33	29	46	28
Bildirme yazısı	12	12	16	12	4	13	9	8	16
Şiir	21	19	20	21	16	21	29	8	20
Toplam (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Yüzdelik hesaba göre düzenlenen tablo 4 incelendiğinde altıncı sınıftaki üç kitapta da olay ve düşünce yazılarına ağırlık verildiği görülmektedir.

Koza Yayınları ders kitaplarında 6. sınıfta olay yazılarına, 7. ve 8. sınıfta düşünce yazılarına daha çok yer verilmiştir. MEB Yayınlarında olay yazıları 6'dan 8. sınıfa doğru azalırken düşünce yazıları 6'dan 8. sınıfa dengeli bir şekilde artırılmıştır. 7. Sınıf ders kitabında olay ve düşünce yazılarına yer verme oranı eşittir. Pasifik Yayınlarında olay ve düşünce yazılarına yer verme oranı 6 ve 7. sınıfta eşit tutulmuş, 8. sınıfta olay yazılarına daha çok yer verilmiştir. Olay ve düşünce yazılarına yer verme değerlendirildiğinde MEB Yayınlarının diğerlerine göre öğrencilerin gelişimi ve ihtiyacını göz önünde tuttuğu ve daha dengeli bir dağılım sergilediğini belirtmek gerekir.

Şiir metinlerine yer verme oranı altıncı ve yedinci sınıfta ortalama 1/5 iken sekizinci sınıfta dengesiz bir dağılım göze çarpmaktadır. Altıncı ve yedinci sınıftaki altı

ders kitabında şiire yer verilme oranı %16-21 arasındadır. Sekizinci sınıf Koza Yayınlarında önceki sınıflara göre şiir metinleri artırılmış, MEB Yayınlarında önceki sınıflara göre yarisından fazlası düşürülmüştür. Pasifik Yayınlarında ise önceki sınıflardaki gibi bir denge sağlanmaya çalışılmıştır. Bildirme türü yazılarda altıncı sınıfta dengeli bir dağılım yapılmışken yedinci sınıfta MEB Yayınlarında bu tür metinler azaltılmış, sekizinci sınıfta Pasifik Yayınlarında artırılmıştır. Bildirme yazıları ele alındığında üç yayınevinin kitaplarında 6. sınıfta dengeli bir dağılımın olduğu, 7 ve 8. sınıfta ise bu tür sınıfa yer verme oranlarının farklılaştığı görülmektedir.

Yazma Görevlerinde Metin Türleri

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı'nda (2006: 32) öğrencilerin yazılarıyla ilgili olarak bir sınırlama yapılmıştır: “Öğrencilerin yazdıkları metinler (olay ve düşünce yazıları ile bildirme yazılarından mektup) en az 150 kelimeden oluşmalıdır.” Öğretim Programı'ndaki bu sınırlamanın, yaklaşım olarak, öğrenci yazılarının “tam metin” olması gerektiği sonucunu doğurmaktadır.

Öğretmen Kılavuz Kitapları'nda yazma çalışmaları dört bölümden oluşur: Metin yazma yönergesi, güdüleme, uyarma, etkinlik. Bu bölümler yazma yöntemini ve türünü, yazma bilgisi ve değerlendirmesini kapsamaktadır. Yazma konularının işleniş içeriği ve yönergeleri şöyledir:

Metin yazma yönergesi: Öğrencilerden (X) yöntemini kullanarak (X) konusunda (X) türünde yazmalarını/anlatmalarını isteyiniz (Görünüş olarak öğrencilerin neyi, nasıl yazacakları sınırlandırılmıştır.).

Güdüleme: Yazma konusuyla ilgili yönlendirmeler/sorular/bilgilendirmeler (Görünüş olarak öğrencileri güdüleyici sorular sorulmuş ve yönlendirmeler yapılmıştır.).

Uyarma: Öğrencileri kâğıt ve sayfa düzenine dikkat etmeleri, düzgün okunaklı ve işlek bitişik eğik yazıyla yazmaları, yazım ve noktalama kurallarına uymaları, planlı yazmaları hususlarında uyarınız/bilgilendiriniz (Öğrencilere kısa hatırlamalar ve uyarılar yapılması tavsiye edilmiştir.).

Etkinlik: Yazım ve noktalama etkinlikleri.

Kılavuz kitaplarda yazma konusu, yazma yöntemi, yazma türü ve yazma değerlendirmesi ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler ne, nasıl sorularına kısmen cevap vermekle birlikte bunların yüzeysel olduğu gözlenmektedir.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı'nda (2006: 32-33) olay yazısı olarak “Hikâye, masal, anı, tiyatro yazısı yazar.” biçiminde açıklamalar getirilirken bu tür sınıfta bir zorunlu yazma görevinden bahsedilmemiştir. Düşünce yazısı olarak altıncı sınıfta deneme; yedinci sınıfta deneme, söyleşi; sekizinci sınıfta: deneme, söyleşi, makale yazılması; bildirme yazısı olarak altıncı sınıfta mektup, dilekçe, haber; yedinci sınıfta tutanak, tanıtma; sekizinci sınıfta biyografi, otobiyografi, rapor yazılmasının zorunlu tutulduğu açıklamalar kısmında belirtilmiştir. Yazma kazanımlarıyla ilgili bu bilgileri verdikten sonra dokuz ders kitabında öğrencilerden oluşturması istenen metin türleri ve sayıları tablo 5'te şu şekilde gösterilebilir:

Turkish Studies

Tablo 5: Ders Kitaplarındaki Yazma Görevlerinin Tür Dağılımı

Tür	6. Sınıf			7. Sınıf			8. Sınıf		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
açıklama*	-	2	-	-	1	-	-	-	-
afiş*	-	-	-	1	-	-	-	-	-
anı	1	-	-	-	1	1	1	-	2
biyografi	-	-	2	-	1	1	1	-	1
cümle	-	-	-	-	1	-	-	-	-
oluşturma*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
cümle sıralama*	-	-	-	1	-	-	-	-	1
cümle	-	1	-	-	-	-	-	-	-
tamamlama*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
deneme	2	1	-	1	1	1	1	4	1
dilekçe	1	1	1	1	2	1	-	-	1
diyalog yazma*	-	-	-	-	-	-	-	1	-
düşünce yazısı	2	4	8	5	5	4	2	6	5
efsane	-	1	-	-	-	-	-	-	-
eleştiri	-	-	-	-	-	-	1	-	1
fabl	1	1	1	-	-	1	1	-	-
fıkra	-	-	-	1	-	-	-	-	-
gezi	-	2	-	1	-	1	1	-	-
günlük*	-	-	-	1	-	-	-	-	-
haber	1	1	1	-	-	-	-	-	1
hikâye	4	3	2	2	7	-	1	4	3
makale	-	-	-	-	-	-	2	-	-
masal	2	2	1	-	1	-	-	1	1
mektup	1	1	2	2	1	-	-	-	2
not alma*	-	1	-	-	-	-	-	-	-
otobiyografi	-	-	-	1	-	-	1	1	-
özet çıkarma*	-	-	-	1	-	-	-	1	-
paragraf	-	1	-	-	-	-	-	-	-
oluşturma*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
piyes	-	-	-	-	-	-	-	-	1
poster*	-	-	1	-	-	3	-	-	-
proje*	-	-	1	-	-	1	-	-	-
rapor	-	-	-	-	1	1	-	-	-
reklam*	-	-	-	1	-	-	-	1	-
serbest	2	1	-	2	3	2	4	5	-
slogan	-	-	-	-	-	1	-	-	-
söyleşi	-	-	-	-	1	2	2	-	1
şiir	3	5	2	2	-	2	2	2	3
tanıtma	2	-	-	1	1	1	2	-	-
tiyatro	2	-	-	1	2	-	1	-	-
tutanak	-	-	-	1	1	-	-	-	1
toplam	24	28	22	26	30	23	23	26	25

Tablo 5 ve tablo 2 incelendiğinde toplam metin sayılarına bakarak her metin işlenişi sonrasında genel olarak birer yazma görevi verilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu görevler, okuma ve dinleme/izleme metinleri esas alındığında Pasifik Yayınları 6. Sınıf Kitabı'nda 3, Koza Yayınları 8. Sınıf Kitabı'nda 1 görevin eksik verildiği görülmektedir.

Yazma görevlerinin niteliği dikkate alındığında daha çok öğrencilerin tam bir metin oluşturmaya yönelik yazma etkinliklerine yer verildiği söylenebilir.

Tabloda (*) biçiminde gösterilen türler “başka yapılar” olarak belirtilmiştir. Tabloda (*) ile belirtilen cümle sıralama, cümle tamamlama, verilmiş cümleleri sıralayarak paragraf oluşturma görevleridir, bu yapılar metin oluşturmaya dönük görevler değildir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011

Daha çok eşleştirme ve sıralama etkinlikleridir. Diyalog yazma, özet çıkarma, not alma gibi yazma görevleri “tür” bağlamında işlenen metinden farklı görevlerdir. Afiş, poster hazırlama; slogan, reklam yazma uzun metinler olmasa da öğrencilerin araştırmacı yanlarını ve yaratıcılıklarını gösterebildikleri yazma çeşitleridir. Bu biçimdeki yazma görevlerinin sayısının artması öğrencilerin yazma becerilerini geliştirebilir.

Öğretim Programı’nda öğrencilerin yazmalarının zorunlu olduğu belirtilse de Pasifik Yayınları 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda, öğrencilere “deneme” yazma, Koza Yayınları 7. Sınıf ve MEB Yayınları 8. Sınıf Kitabı’nda “söyleşi” yazma, MEB Yayınları 8. Sınıf ve Pasifik Yayınları 8. Sınıf Kitabı’nda “makale” yazma görevi olarak verilmemiştir. Adı geçen kitapların bu bağlamda Öğretim Programı’na uymadıkları görülmüştür.

Pasifik Yayınları 7. Sınıf Kitabı’nda “tutanak” yazma, MEB 7. Sınıf Kitabı’nda “tanıtma yazısı” yazma Öğretim Programı’nda belirtildiği hâlde, öğrencilere yazma görevi olarak verilmemiştir. MEB 8. Sınıf Kitabı’nda ve Koza Yayınları 8. Sınıf Kitabı’nda “rapor”, tema kapsamında yazma performans görevi olarak verilmiştir.

Tablo 5’te gösterilen metin türleri, yazma kazanımları dikkate alındığında şu şekilde gruplanabilir:

Olay yazısı: anı, gezi, efsane, masal, hikâye, tiyatro/piyes, fabl.

Düşünce yazısı: deneme, eleştiri, fıkra, makale, söyleşi.

Bildirme yazısı: biyografi, otobiyografi, dilekçe, mektup, rapor, tanıtma, tutanak.

Başka yapılar: poster hazırlama, proje yazma; afiş hazırlama, reklam metni yazma, slogan yazma; cümle oluşturma, cümle sıralama, cümle tamamlama, paragraf oluşturma; not alma, özet çıkarma; açıklama; diyalog yazma.

Yazma kazanımlarıyla örtüştürüldüğünde bu gruplama tablo 6’da genellenerek şöyle gösterilmiştir.

Tablo 6: Ders Kitaplarındaki Yazma Görevlerinin Tür Sınıfı Dağılımı

	6. Sınıf			7. Sınıf			8. Sınıf		
Tür	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Olay yazısı	9	8	3	6	11	2	4	5	7
Düşünce yazısı	4	7	8	7	8	7	8	10	8
Bildirme yazısı	5	3	6	6	6	4	3	1	6
Şiir	4	6	3	2	-	3	3	2	3
Başka yapılar	-	3	2	3	1	5	1	3	1
Serbest	2	1	-	2	3	2	4	5	-
Toplam	24	28	22	26	30	23	23	26	25

Koza Yayınları 7. ve 8. Sınıf, MEB 8. Sınıf ve Pasifik 6, 7, 8. Sınıf Ders Kitapları’nda yazma görevi olarak en çok düşünce yazıları yer almıştır. Koza 6. Sınıf ve MEB 6. ve 7. Sınıf Ders Kitapları’nda öğrencilerden daha çok olay yazısı yazmaları

istenmiştir. Altıncı sınıf öğrencilerinin gelişim düzeyi dikkate alındığında olay yazılarını daha nitelikli yazabilecekleri düşünülebilir.

Tablo 6 ile tablo 3'teki toplam sayılar karşılaştırıldığında ders kitaplarındaki yazma görevlerinde en dikkat çekici özelliklerden birisi çoğu ders kitabında işlenen metinden daha fazla yazma görevi verilmesidir. Bu da tam metin oluşturma'nın yanında ikinci görev olarak başka yapıdaki yazma etkinliklerinin yer almasından dolayıdır.

Tablo 7: Ders Kitaplarındaki Yazma Görevlerinde Tür Sınıfı Dağılımı

	6. Sınıf (%)			7. Sınıf (%)			8. Sınıf (%)		
Tür	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Olay yazısı	37	35	14	20	44	8	16	20	24
Düşünce yazısı	17	30	36	20	36	29	32	40	32
Bildirme yazısı	21	9	27	32	12	17	20	4	24
Şiir	17	13	14	8	0	12	12	8	16
Başka yapılar	0	9	9	12	0	25	4	12	4
Serbest	8	4	0	8	8	8	16	16	0
Toplam (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Yüzdelik hesapla sunulan tablo 7 incelendiğinde altıncı sınıfta Koza ve MEB Yayınları öğrencilere olay yazısı görevini daha çok verirken Pasifik Yayınları daha çok düşünce yazısı görevini vermiştir. MEB Yayınları 7. Sınıf Ders Kitabı'nda öğrencilere hiç şiir yazma görevi verilmemiştir. Pasifik Yayınları 6. ve 8. sınıfta tür bakımından öğrencilere serbestlik sunmamıştır. Pasifik 7. Sınıf Ders Kitabı'nda diğer yayınevlerinden farklı olarak ¼ oranında başka yapılarla (poster, proje vs.) ilgili görevler verilmiştir.

Olay yazısı görevi vermede üç yayınevinin kitapları arasında çok büyük farkların olduğu görülmektedir.

Tablo 4 ve tablo 7 karşılaştırıldığında Koza Yayınlarının kitaplarında sınıflara göre olay yazısı yazma görevinde dengesiz bir dağılım vardır; ancak diğer yazma görevlerinde öğrencilerin gelişim düzeyine uygun bir dağılım göstermektedir. MEB Yayınları ders kitaplarında okuma ve dinleme/izleme metinlerinde 6. sınıftan 8. sınıfa dengeli bir dağılım yapılmıştır; ama yazma görevlerinde 6 ve 7. sınıfta olay yazısı görevi daha çok verilirken 8. sınıfta düşünce yazısı görevleri olay yazılarına göre daha fazla verilmiştir.

Pasifik Yayınları okuma ve dinleme/izleme metinlerinde dengesiz bir dağılım gözlenirken yazmada her sınıf seviyesinde düşünce yazılarına ağırlık verilmiştir. Pasifik Yayınları 7. Sınıf Ders Kitabı'nda okuma ve dinleme/izleme metinlerinin oranı %33 iken yazma görevleri içindeki oranı %8'dir. Yani bu ders kitabını kullanan öğrenciler olay yazılarıyla çok karşılaşmalarına rağmen öğrencilerden, daha çok düşünce yazısı (%29) yazmaları istenmiştir.

Yukarıdaki tespitler, metin türlerinin ve tür sınıfının genel dağılımı ile ilgilidir. Ders kitaplarındaki yazma görevleri ile okuma ve dinleme/izleme metinleri arasında işleyiş sırasına göre tür uyumu olup olmadığını anlamak için şöyle bir yol izlenmiştir: Örneğin “Bir temada okuma metninin türü hikâyedir. Yazma görevi olarak öğrencilerden şiir yazmaları istenmiş ise uyumun olmadığı belirlenmiştir. Dinleme metni olarak masal işlenmiş ve öğrencilerden yazma görevi olarak masal yazmaları istenmişse tür uyumu vardır.” kabul edilmiştir.

Yazma becerisi temelinde temada işlenen okuma ve dinleme/izleme metninden sonra verilen yazma görevleri sırası uyumu tablo 8’de gösterilmiştir:

Tablo 8: Ders Kitaplarındaki Yazma Görevleri ile Okuma ve Dinleme/İzleme Metinleri Arasında İşleyiş Sırasına Göre Tür Uyumu

	6. Sınıf			7. Sınıf			8. Sınıf		
Tür	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Uyum	%46	%50	%32	%13	%28	%29	%21	%16	%16

Metin türü esas alınarak düzenlenen tablo 8 incelendiğinde MEB Yayınlarının diğer yayınevlerinin ders kitaplarına göre okuma ve dinleme metinleri ile yazma görevlerinin birbirleriyle daha uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Sınıflar dikkate alındığında yayınevlerinin altıncı sınıftan sekizinci sınıfa doğru metin türü uyumunun azaldığı gözlenmektedir.

Metin türü sınıfı esas alınarak uyuma ise şöyle bakılmıştır: Örneğin işlenen metin masaldır. Öğrencilerden hikâye yazmaları istenmiş ise tür sınıfı olarak uyum olduğu belirlenmiştir. Bu belirlemelerle ilgili istatistikî bilgi tablo 9’da şöyle gösterilebilir:

Tablo 9: Ders Kitaplarındaki Yazma Görevleri ile Okuma ve Dinleme/İzleme Metinleri Arasında İşleyiş Sırasına Göre Tür Sınıfı Uyumu

	6. Sınıf			7. Sınıf			8. Sınıf		
Tür	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Uyum	%58	%58	%52	%29	%52	%42	%37	%40	%36

Tür sınıfı esas alınarak (olay, düşünce, bildirme ve şiir) okuma ve dinleme/izleme metinleri ile yazma görevleri yüzde olarak karşılaştırıldığında her üç yayınevine ait kitapların en çok altıncı sınıfta daha uyum gösterdiği ve Koza Yayınları hariç yediden sekize doğru uyum oranının azaldığı görülmektedir. MEB Yayınları ders kitaplarında okuma ve dinleme/izleme metinleri ile yazma görevleri arasında uyuma diğerlerine göre daha fazla dikkat edildiği tespit edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

İncelenen Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve dinleme/izleme metin türleri, yazma görevi olarak verilen metin türleri ve bu beceri alanlarının uyumu ile ilgili sonuç değerlendirmeleri şöyle özetlenebilir:

Okuma ve Dinleme/İzleme Metin Türleri Bakımından Kitapların Genel Değerlendirmesi

İncelenen dokuz kitapta, özellikle iki ders kitabına alınan metinlerin, kayda değer bir kısmının “türünün en güzel örneği olma özelliği”ni taşımadığı görülmüştür. Bazı kitaplara (Pasifik 6, Pasifik 7) karışık/kompleks türler alınmış, bu da türe ad verme sorununa neden olmuş, bu metinlerin türleri iki adla yanlış bir şekilde gösterilmiştir. Bazı metinlerin türleri yanlış teşhis edilmiştir. Bunlar, bilimsel hata olarak yorumlanabilir. Öğretim Programı’ndaki ad yerine onun yakın anlamlısı yay ayrıç içerisinde gösterilmeksizin kullanılmıştır. İncelenen kitapların birisinde (Pasifik 7) Öğretim Programı’nda zorunlu tutulan tiyatro türüne yer verilmediği tespit edilmiştir.

Kitaplarda çok sayıda metin türüne (her kitap için ortalama 13 farklı tür) yer verilmiştir. Bu durum başka çalışmalarda da vurgulanmıştır: “*Türlerin dağılımının kitaplarda farklılık oluşturması kitapları okuyan öğrenciler arasında farklı türlerle karşılaşmaları açısından dengesizlik oluşturmaktadır. Amaç kitaplara çok farklı sayıda tür koymak değil belli bir türü öğrencilere en iyi şekilde öğretmek olmalıdır.*” (Solak; Yaylı: 2009: 451). Ancak ders kitaplarına alınacak metin sayısı ve tür sayısı ile ilgili farklı görüşler vardır. Örneğin Okur (2010: 127), ders kitaplarında olabildiğince her türe yer verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Coşkun ve Taş (2008: 72) türe değinmeden ders kitaplarındaki metin sayısının artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Tür açısından niceliğin değil, niteliğin ve işlevin önemli olduğu söylenebilir.

Yazma Görevi Olarak Verilen Metin Türleri Bakımından Kitapların Genel Değerlendirmesi

Kitaplarda yazma görevinin verilmesinde terim karışıklığı görülmüştür. Tür sınıfı ve metin türü iç içe geçmiş bir şekilde kullanılmıştır: Örneğin aynı kitapta bir temada metin türü olarak öğrencilerden “deneme” yazmaları istenirken aynı temada ya da bir başka temada “düşünce yazısı” yazmaları istenmiştir. Aynı şekilde metin türü olarak “hikâye” yazmaları istenirken bir başka görevde “olay yazısı” yazmaları istenmiştir. Kısaca metnin türü ile tür sınıfı birlikte kullanılmıştır. Kitapların yazmaya bakış açılarının karışık olduğu bu görevlerden anlaşılmaktadır.

Dokuz ders kitabında her kitap için, tema performans görevi dışında, ortalama 25 yazma görevi verilmiştir. Öğrencilerden tür sınıfı olarak en çok düşünce ve olay yazıları, metin türü olarak hikâye yazmaları istenmiştir. Bir kitapta (Pasifik 7) hikâye yazma görevine yer verilmemiştir. Sekiz kitapta öğrencilerden şiir yazmaları istenirken bir kitapta (MEB 7) şiir yazma görevi verilmemiştir.

Yedi kitapta bazı yazma görevlerinde “öğrencilerin istedikleri türde yazmaları” ifadesi kullanılarak öğrenciler, yazma türünde serbest bırakılmıştır. İki kitapta (Pasifik 6, MEB 8) serbest türde yazma görevine yer verilmemiştir.

Bazı kitaplarda Öğretim Programı’nda yazma becerisi alanında zorunlu tutulan türlere yer verilmediği tespit edilmiştir (deneme: Pasifik 6, söyleşi: Koza 7, MEB 8, makale MEB 8, Pasifik 8, tutanak: Pasifik 7).

Yazma Metinleri ile Okuma ve Dinleme/İzleme Metinleri Arasındaki Tür Uyumu

Ders kitaplarında okuma, dinleme/izleme metinlerinde ve yazma için verilen görevlerde tür sınıfı (olay, düşünce, bildirme, şiir), metin türü (masal, hikâye; deneme, söyleşi; dilekçe, mektup vs.), anlatım biçimi (öyküleme, açıklama, betimleme, tartışma) ve içerik türü (didaktik/öğretici) birbirine karışmış, öğretmen kılavuz kitaplarında rast gele birbirinin yerine kullanılmış hatta daha özel bir tür (fantastik hikâye, türkü) adı kullanılmıştır. Bunun nedeni Öğretim Programı’nda okuma ve dinleme/izleme türleri ile yazma kazanım ve türlerinde ortak terimlerin kullanılmamasıdır. Sonuç olarak üç beceri alanının farklı yaklaşımlarla ele alınması; ortak terim kullanılmaması, tür sınıfı ile türün ayrı terimlerle ifade edilmesi, ders kitaplarına yansımıştır.

Ders kitaplarında yazma ile okuma ve dinleme/izleme metin sayıları farklılık göstermiştir. Bazı kitaplarda yazma görevi sayısı işlenen metin sayısında fazla, bazılarında ise azdır (bk. tablo 2, tablo 5). Bunun nedeni kitaplarda her bir işlenen metinden sonra bir yazma görevi verilmemesi ya da birden çok görev verilmesidir.

Ana dili kazanımları ve öğrenme gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, dört temel dil becerisi içinde öğrencilerin en tecrübesiz olduğu alanın “yazma” olduğu anlaşılır. Öğrencinin yazmada, yapı (tür, üslup, kurallar vs.) ve içerik bilgisini yapılandırmasında işlenen tür ile yazılan tür arasındaki uyum daha çok olursa öğrenciler daha sağlam bir temel oluşturur ve sonrasında bu alandaki becerilerini daha kolay geliştirebilir ve yazma türü bağlamında tecrübeli hâle gelebilirler.

Metin türü işleyiş sırası esas alındığında işlenen metinle yazma görevi olarak verilen tür arasındaki uyumun az olduğu (bk. tablo 8- dokuz kitabın uyum ortalaması %28) görülmüştür. Uyumun az olması uygulamada öğrencinin yazma için model aldığı türden başka bir türde yazması sonucunu doğurur. Bu da öğrencinin bilgiyi yapılandırmasında bağlantı kopukluğuna neden olur. Ders kitaplarında alt sınıf seviyesinden üste doğru (6’dan 8’e) metin türü uyumunun azaldığı tespit edilmiştir. Bu şekilde sınıf seviyesine göre uyumun azalması kabul edilebilir; çünkü öğrenciler sınıf seviyesi arttıkça ve metin oluşturdukça yavaş yavaş tecrübe kazanırlar. Yazma alanında tecrübeli öğrenciler, işlenen türden farklı türde metin oluşturabilirler.

İşlenen metin türleri sınıflandırıldığında, başka bir deyişle tür sınıfı esas alındığında, kitaplardaki okuma ve dinleme-izleme metinleri ile yazma metinlerinin uyumunun, metin türü uyumuna oranla fazla olduğu görülmüştür (bk. tablo 9- dokuz kitabın uyum ortalaması %45).

Sonuç olarak Öğretim Programı'nın tür yaklaşımına göre hazırlanmadığı, metin türü ve tür sınıfı ile ilgili farklı terimler kullanıldığı için ders kitaplarında okuma, dinleme/izleme metin türleri ile yazma görevi olarak verilen türlerin sunumunda terim ve adlandırma sorunlarının ortaya çıktığı, bu beceri alanları arasında, tür bakımından, tam bir uyum sağlanamadığı tespit edilmiştir. Öğretim Programı tematik yaklaşıma göre hazırlandığı için ders kitaplarında okuma, dinleme/izleme metin türleri ile yazma türleri arasında bağ kurulamamış, genel olarak metin türleri ile yazma görevleri dengesiz ve tutarsız denilebilecek şekilde dağılım göstermiştir.

Birbirini tamamlayan bu üç beceriyle ilgili olarak ders kitaplarında metin türlerinin düzensiz bir şekilde dağıtılmasının öğretimde sıkıntılara neden olabileceği düşünülmektedir.

Öneriler

Gelecekte hazırlanacak ilköğretim (1-5, 6-8) ve ortaöğretim ana dili öğretim programlarında “tür” terimi kapsamındaki üst ve alt kavramlar, terim karışıklığına sebebiyet vermeyecek şekilde yer almalı, öğretim kademelerinin kendi içerisinde ve birbirleri arasında tutarsızlık olmayacak şekilde düzenlenmelidir.

Ders kitabı hazırlayıcıları, Öğretim Programı'nın bütününe vâkıf olmalı ve hazırlayıcıların Türkiye'nin genel eğitim durumunu, öğrenci seviyelerini ve gelişim düzeylerini de göz önünde bulundurarak Programı farklı bakış açıları ile incelemeleri gerekir. Tümdengelimci bir yaklaşımla, amaç ve kazanımları kapsayacak şekilde metin seçilmeli; tümevarımcı yaklaşımla görev ve etkinlikleri metin merkezinde birbirini tamamlayıcı nitelikte düzenlenmelidir. Bu şekilde tasarlanan bir kitapta, beceriler arasındaki ilişkilere uygun metin türü üzerinde daha nitelikli soru, görev ve etkinlikler hazırlanabilir.

Ders kitaplarına alınan metinler türünün en güzel örneğini sunacak nitelikte olmalıdır. Türünün özelliklerini üzerinde barındıran metinleri okuyarak ve dinleyerek model alan öğrencilerin yazma becerilerini bu örnekler üzerinde yapılandıracakları unutulmamalıdır.

Bu çalışmada söz konusu edilen sorunlar, uyuşmazlıklar ve tutarsızlıklar, MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Kitap İnceleme Komisyonu tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenmeli, kitaplar bu sorunlardan arındırılmalıdır.

Çalışmada incelenen ders kitaplarını hâlihazırda kullanan ve yakın gelecekte kullanacak Türkçe öğretmenleri, bahsi geçen sorunların farkında olmalı ve bu sorunları ortadan kaldıracak çalışmalar, düzenlemeler yaparak kitaplardaki yanlışlıkları, uygulamada, en aza indirmelidir.

Türkçe ders kitaplarındaki yazma görevleri ile okuma ve dinleme/izleme metinleri arasında tür uyumuna özen gösterilmelidir. Öğrencilerin bilişsel gelişimlerine göre uyumun azami seviyeye çıkarılması gerekir. Böylece öğrencilerin daha nitelikli metinler oluşturacağı beklenebilir.

KAYNAKÇA

- A. BALCI Hülya, **Metindilbilime Kavramsal Açidan Genel Bir Bakış**, 24 Saat Yay., Ankara 2009.
- ACAR, Mediha vd, **Ortaöğretim Dil ve Anlatım 10. Sınıf Ders Kitabı**, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2006.
- AKTAŞ Şerif ve GÜNDÜZ Osman, **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Akçağ Yay., Ankara 2004.
- COŞKUN Eyyup ve TAŞ Seda, “Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. C:5/S:10 (2008), s.59-74.
- ÇUBUKÇU Hatice, “Bir Metin Türü Olarak Düğün Davetiyeleri”, **Dilbilim Araştırmaları**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2006, s. 115-128.
- DUFF David, **Modern Genre Theory**, Longman, Harlow 2000.
- FROW John, **Genre**, Routledge, New York 2006.
- GUNNING Thomas G., **Assessing and Correcting Reading and Writing Difficulties**, Pearson, Boston 2006.
- GÜNAY Doğan, **Metin Bilgisi**, Multilingual, Yay., İstanbul 2001.
- HARRIS Truider, “Genre”, **Journal of American Folklore**, C.108/S.430 (1995), s.509-552.
- İlköğretim Türkçe (6, 7, 8. Sınıf) Dersi Öğretim Programı**, MEB Yay., Ankara 2006.
- İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)**, MEB Yay., Ankara 2009.
- KANTAR Dilek, “Tür Üzerine Bir Tanımlama Denemesi”, **Dil Dergisi**, S: 123 (2004), s.7-18.
- KARAHAN Firdevs, “Tür Çözümlemesi Yönünden Düğün Davetiyelerine Yönelik Bir İnceleme” **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C:22/S: 2 (2005), s. 105-133.
- MALMKJAER Kirsten, **The Routledge Linguistics Encyclopedia**, Routledge, New York 2010.
- OKUR Alpaslan, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Türsel Özellikleri”, **Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri** (Ed. H. Ülper), Pegem Akademi, Ankara 2010, s. 115-140.

- OKURER Cahid, **Kompozisyon Öğretimi**, MEB Yay., İstanbul 1967.
- SOLAK Murat ve YAYLI Derya, “İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C: 9/S: 2 (2009), s. 444-453.
- SWALES John, **Genre Analysis: English in Academic and Research Settings**, Cambridge University Press, Cambridge 1990.
- TANSEL F. Abdullah, **İyi ve Doğru Yazma Usûlleri II**, Millî Kültür Yay., Ankara 1963.
- TANYOLAÇ ÖZTOKAT Nedret, **Yazınsal Metin Çözümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar**, Multilingual Yay., İstanbul 2005.
- WEIGLE Sara C., **Assessing Writing**, Cambridge University Press Cambridge 2002.
- YAĞMUR Kutlay, “Ders Kitapları Dil Gelişimini Ne Oranda Desteklemektedir?”, **Cito Eğitim: Kuram ve Uygulama**, S: 2, (2009), s. 53-64.
- YÜCEKAYA Kamber, **Ortaöğretim Dil ve Anlatım 12. Sınıf Ders Kitabı**, Yurdum Yay., Ankara 2010.

İncelenen Kitaplar

- ALTAN, Abdulkadir vd., **İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, MEB Yay., Ankara 2008.
- ALTAN Abdulkadir vd., **İlköğretim Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, MEB Yay., Ankara 2008.
- CEYHAN Yaşar ve CEYHAN, Saliha, **İlköğretim Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Pasifik Yay., Ankara 2009.
- EROL Abdullah vd., **İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, MEB Yay., Ankara 2008.
- KAPULU Ahmet. ve KARACA Aliyar., **İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Koza Yay., Ankara 2010.
- KAPULU A. ve KARACA Aliyar, **İlköğretim Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Koza Yay., Ankara 2010.
- KAPULU Ahmet vd., **İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Koza Yay., Ankara 2009.
- YANGIN Banu ve SAKMAN S., **İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Pasifik Yay. Ankara 2010.

YANGIN Banu, ÇELEPOĞLU Ayşegül ve TÜRKYILMAZ Fatma, **İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Pasifik Yay., Ankara 2008